

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Matilda Hagman

Abolitionsbeslutets påverkan på svensk aborträtt

*Aboträtten ur ett rättsutvecklingsperspektiv med fokus på
abolitionsbeslutet 1965*

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

VT2021

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.1.1 Aborträttens historia	5
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Avgränsningar	8
1.4 Metod och material	9
1.5 Forskningsläge	9
1.6 Disposition	10
2 ABOLITIONSBESLUTET	11
2.1 Innebörd abolition	11
2.2 Hans Nestius och Polenresorna	11
3 LAGSTIFTNING OCH SAMHÄLLSSYN	14
3.1 Lagstiftning från 1938 till abolutionsbeslutet	14
3.1.1 De tre första indikationerna	14
3.1.2 Den fjärde indikationen	15
3.1.3 Den femte och sista indikationen	16
3.2 Samhällets syn på abort	16
3.2.1 Från 1938 till abolutionsbeslutet	16
3.2.2 1930-tal och 1940-tal	16
3.2.3 1950-talet	18
3.2.4 Första halvan av 1960-talet	19
4 EFFEKTERNA AV ABOLITIONSBESLUTET	21
4.1 Efterföljande lagstiftning	21
4.2 Skifte i skyddsobjekt	24
5 ANALYS OCH SLUTSATSER	25
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	29

Summary

The aim of this thesis was to, by using a legal historical method, investigate the development of the Swedish abortion act between 1938 and 1975. The thesis examined in what way the decision of leniency in 1965 was a consequence of a change in the societal attitudes towards abortion and the woman's right to her own body. Moreover, it examined how this has manifested itself in subsequent legislation.

Prior to the investigation, the thesis illustrates the legislation and societal view regarding abortion before 1938. Abortion was a criminal act and regarded both immoral and unjustifiable by the society, which is why it was severely punished. The abortion act, which came into force in 1938, was the first law to legalize abortion in exceptional situations.

The thesis begins by explaining how women traveled to Poland in 1964 to undergo abortion. The expeditions and the man who distributed medical contacts to the women travelling were acknowledged by media and newspapers.

The legislation prior to the decision of leniency only allowed abortion if certain specific indications were present. The principal rule did however state that abortion as an act was still criminal and the law was an exception only applicable to few. The societal view was marked by the threat of punishment at the time and the woman was presumed to submit to reproduction. In the early 1960s, the societal view on women began to be questioned and an increased demand for equality arose. The progressive social view influenced the government to announce leniency towards the women who traveled to Poland and the man who had helped them. Immediately after the decision of leniency, an inquiry was appointed with the purpose of reforming and liberalizing the abortion act to be in line with the public's view of abortion.

This generated the abortion act of today, with free abortions where the woman herself decides when – and if – she wants children.

The conclusion of this thesis proves that there has been a fundamental change within the legislation of abortion and societal view during the period under investigation. There has been a shift in what the law protects, from the fetus to the woman's right to decide over her own body. There is a strong correlation between societal views and legislations, which is why women's right to decide rests on the public continually validating and accepting current abortion act.

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är att med rättshistorisk metod utreda abortlagstiftningens utveckling åren 1938–1975. Utredningen belyser sättet på vilket abolitionsbeslutet 1965 tillkom som en konsekvens av ett skifte i allmänhetens syn på abort och på kvinnans rätt till sin egen kropp samt hur detta manifesterade sig i efterföljande lagstiftning.

Innan utredningen tar vid redogör uppsatsen för hur lagstiftning och samhällssyn gällande fosterfördrivning såg ut innan 1938. Abort utgjorde en kriminell handling och ansågs både omoralisk och förkastlig av samhället varför det bestraffades hårt. Abortlagen som kom 1938 var den första lagen som legaliserade abort vid undantagssituationer.

Uppsatsen tar sin utgångspunkt i att beskriva hur kvinnor åkte till Polen 1964 för att genomgå abort. Resorna och mannen som distribuerade läkarkontakter till de resande kvinnorna blev uppmärksammade i media och tidningar.

Lagstiftningen innan abolitionsbeslutet beviljade endast abort ifall vissa specifika indikationer förelåg. Huvudregeln var fortsatt att abort som handling var brottslig och lagen utgjorde endast ett undantag. Samhällssynen var präglad av tidens straffhot och kvinnan förutsattes underordna sig fortplantning. I början av 1960-talet började kvinnans roll i samhället ifrågasättas och ett ökat krav på jämlikhet uppstod. Samhällssynens progression påverkade regeringen att meddela abolition till de kvinnor som rest till Polen samt till mannen som hjälpt dem. Direkt efter abolitionsbeslutet tillsattes en utredning i syfte att reformera och liberalisera abortlagstiftningen, vilket skulle överensstämma med allmänhetens syn på abort. Detta genererade dagens abortlag med fri abort där kvinnan själv bestämmer över när – och om- hon vill ha barn.

Slutsatsen av denna uppsats visar att det skett en grundläggande förändring inom abortlagstiftning och samhällssyn under utredd period. Skyddsobjekt har skiftat från beskydd för foster till kvinnans rätt att bestämma över sin egen kropp. Det föreligger en stark korrelation mellan samhällssyn och lagstiftning, varför kvinnans bestämmanderätt vilar på att allmänheten validerar samt accepterar rådande abortlagstiftning.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Ordet abort kan idag associeras med kvinnans bestämmanderätt över sin egen kropp, vilket inte alltid varit fallet. Det kan konstateras att oavsett ifall det benämnts som bälgamord, fosterfördrivning eller abort, har kvinnor i alla tider genomgått den process som syftar till att ta kontroll över en livmoder. En livmoder som enligt lagstiftaren inte var hennes egendom att bestämma över.

1.1.1 Aborträttens historia

Under antikens dagar praktiserades försök till abort genom att kvinnor intog örter och läkemedel, antingen oralt eller vaginalt. En alternativ metod bestod av att läkaren med insmord hand drog ut fostret. Soranos var en läkare runt 100-talet i Grekland som dokumenterade olika abortmetoder så som vätskedrivande medel, kraftig massage, torkade fikon med soda i slidan, stark mat, åderlåtning och åktur i vagn på skakiga vägar. Detta skulle genomföras i den tredje graviditetsmånaden för att lyckas.¹

Redan i de gamla svenska Landskapslagarna från 1200-talet förekom abort som en kriminell handling. I Västmannalagen stadgas straffet sex marker i böter för kvinnan som begått brottet bälgamord.² Den kristna tron utgjorde en stomme för moralen, där den katolska kyrkan lade grunden för hur samhället utvecklades. Kvinnans plikt i livet var att föda barn och att motarbeta detta ansågs förkastligt. Alla former av barnbegränsning svartlistades av den katolska kyrkan, som också utsatte anklagade kvinnor för tortyr i syfte att framkalla ett erkännande. År 1588 stadgades dödsstraff för hindrande av befruktning i en påvlig bulla utfärdad av påven Sixtus V.³ Straffet för abort

¹ Soranos (2003).131ff.

² Davidson och Forsling (1982) s.12

³ Davidson och Forsling (1982) s.11

och samhällssynen hårdnade under århundradena efter landskapslagarna. I ett lagförslag från 1608 kunde utläsas ett straff där kvinnan som blivit dömd för abort skulle begravas levande eller brännas på bål.⁴

I 1734 års lag utdömdes dödsstraff vid fosterfördrivning då det ansågs likställt med barnamord oavsett i vilken vecka aborten genomfördes. Samtiden formades av den sociala kontroll som rådde i det kristna bondesamhället. Äktenskapsmoralen var tydlig; barn skulle födas inom äktenskapet och om en ogift kvinna blev gravid hade hon syndat. Hon gick då från att vara en ungmö till en hora i samhällets ögon. Att utnämnas till hora innebar en uteslutning från samhället då hon antogs bära på sjukdomen horeskåvern som kunde överföras till de gifta kvinnornas barn. Samhällskontrollen märktes också vid inspektioner som gifta kvinnor utförde av ogifta kvinnors bröst. Ifall de var fyllda med bröstmjök utan känd födsel eller graviditet var det bevis för abort alternativt att kvinnan lagt ut barnet för att dö.⁵ Kvinnan var också tvungen att bära en horaklut som syftade till att markera hennes otuktighet för byn.⁶ Utöver en urskiljande huvudbonad skulle den ogifta kvinnan genomföra en offentlig avbön inför prästen till allmänhetens beskådan i syfte att få kvinnan att lova bot och bättring vilket medförde en stor skam.⁷

Mellan åren 1759–1778 halshöggs 217 kvinnor för barnamord. 1778 antog riksdagen Gustav III:s barnamordsplakat som fastställde gifta kvinnors rätt att föda anonymt. Tidigare hade barnmorskorna varit tvungna att uppge namn till sockelns präst. Syftet med införandet av anonymitetsrätten var att råda bot på barnamorden.⁸

Det skulle dröja till drygt mitten av 1800-talet innan straffet för abort mildrades. Det gick nu från dödsstraff till spöstraff och tukthus. Industrialiseringen, som lett till människornas förflyttning in till stan för

⁴ Davidson och Forsling (1982) s.12.

⁵ Ibid.

⁶ NE, *Horklut*.

<<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/horklut>>.

⁷ Davidson och Forsling (1982) s.14

⁸ Ibid.

arbete i fabriken, medförde att bondesamhället började luckras upp. Fler barn föddes utanför äktenskapet, barnadödligheten sjönk och samhället genomgick grundläggande förändringar som i sin tur genererade en tid där den sociala kontrollen sattes ur spel. Det var svåra tider för ogifta gravida kvinnor. De hade det svårt att försörja sig och det framtida barnet vilket ledde till fyra av fem barn lämnades bort till fosterfamilj alternativt till en så kallad änglamakerska.⁹

1864 års strafflag stadgade mellan två och sex års straffarbete, både för kvinnan och för utförande abortör. 1890 mildrades straffet ytterligare med en lägsta straffsats på ett års straffarbete för kvinnan. Däremot skedde en förskjutning av skuld där abortören nu fick ett strängare straff än den kvinna som genomgått abort.¹⁰ 1921 skedde ännu en nedtoning av straffet för abort, kvinnans straff utgjordes av böter eller fängelse i högst sex månader.¹¹ Kvinnor utförde aborter i större utsträckning, trots alla risker därtill, i början av 1900-talet. Det tillkom mekaniska hjälpmedel på marknaden som ersatte intag av arsenik eller fosfor, vilket utgjort ett farligt och desperat försök att släcka ett potentiellt liv för att rädda kvinnans.¹² Mellan åren 1929 och 1933 straffades ungefär 21 kvinnor per år för abort. Det vanligaste utdömda straffet var villkorlig dom.¹³ Trots att abort fortfarande var straffbelagt var straffhotet mot kvinnorna nästintill verkningslöst in på 1930-talet. Fastän handlingen fortsatt var illegal ökade antalet aborter som utfördes tillsammans med komplikationer därtill, då ingreppet skedde utan medicinsk kompetens. Detta ledde till det stora genombrottet 1938 då abort för första gången tilläts på laglig väg.¹⁴ Lagstiftningen hade därmed gått från dödsstraff till restriktiv avkriminalisering. Åren som följde skedde stora förändringar i samhällets inställning vilket genererade och slutade med den lagstiftning vi ser idag, där fri abort tas som en självklar rättighet.

⁹ Davidson och Forsling (1982) s.19f.

¹⁰ SOU 2005:90 s.38.

¹¹ Ibid.

¹² Lennerhed (2008) s.88.

¹³ SOU 2005:90 s.38.

¹⁴ Kumlien (2017) s.261.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen ämnar undersöka hur regeringens abolutionsbeslut den 25 februari 1965 tillkom som en konsekvens av skifte i allmänhetens syn på abort och kvinnans rätt till sin egen kropp och hur detta manifesterade sig i lagstiftningen därefter.

För att uppnå syftet kommer följande frågeställningar besvaras:

1. Vad karaktäriserade samhällssyn och lagstiftning från 1938 till och med abolutionsbeslutet?
2. Vad var effekterna av abolutionsbeslutet och hur syns dessa i efterföljande lagstiftning?
3. Kan man se ett skifte i skyddsobjekt före och efter abolutionsbeslutet i lagstiftningen kring abort?

1.3 Avgränsningar

Tidsperioden aktuell för arbetet är 1938 till 1975. Därtill redogörs för aborträttens historia i lagstiftning och samhällssyn översiktligt i bakgrunden för att skapa förståelse för var utredningen tar sin början. Utöver detta kommer inte vidare fokus läggas varken förr eller senare i tiden eftersom endast åren ovan nämnda ligger i blickfånget för uppsatsens syfte.

På grund av uppsatsens begränsade utrymme har perspektiv som skulle kunna bidra med förståelse och fördjupning varit tvungna att utgå. Dessa perspektiv innefattar bland annat religion, etik, moral och diskussionen kring när livet anses börja.

1.4 Metod och material

För att utreda den förändrade samhällssynen och lagstiftningen kring abort inom en specifik tidperiod, har den rättshistoriska metoden varit lämplig att tillämpa. Metoden används med fördel när arbetet syftar till att utreda interna förändringar i lagstiftning och doktrin parallellt med att undersöka hur externa influenser påverkat de interna förändringarna.¹⁵ När rättshistorisk metod tillämpas är det väsentligt med källkritik varför det lagts stor vikt vid att finna förstahandskällor och utgå från rättskälleläran. Lagtext, förarbeten och doktrin har utgjort grunden för den legislativa utvecklingen. Därutöver har även litteratur använts för att fördjupa förståelse kring samhällssyn, samhällsstruktur och bakomliggande omständigheter som inte förklarats ingående i riksdagstryck. Till hjälp vid urval av litteratur har Mathilda Tarandi, doktorand inom aborträttens historia vid Lunds universitet, varit behjälplig. Genom Tarandis vägledning introducerades jag till bland annat Lena Lennerhed, en svensk professor i idéhistoria, vars böcker varit värdefulla för utredningen gällande samhällssyn. Eftersom aborträttens förändring över tid är fokus för utredningen har rättsutvecklingsperspektiv varit aktuellt. Perspektivet är lämpligt med hänsyn till att arbetet ämnar undersöka hur och varför abortlagstiftningen reformerats inom redogörelsens tid.

1.5 Forskningsläge

Aborträtten har länge varit ett ämne som diskuterats livligt. Diskussionerna har förekommit inom bland annat politiska debatter, religiösa ställningstaganden och feministiska rörelser. Åsikter, fakta och värderingar har blandats och framförts med passion och engagemang. Till följd av ämnets ständiga aktualitet har det förekommit i både filmer, litteratur och statliga utredningar. Ämnet kring kvinnans rätt till sin kropp upprör och skapar diskussion som ofta syns i media och tidningar, inte bara i Sverige utan över

¹⁵ Musson och Stebbings (2012) s. 1.

hela världen. Ämnet är väl undersökt där statliga utredningar kunnat konkretisera information kring aborträttens historia på ett objektivt och sakligt sätt. Det som däremot saknats i forskningsväg är hur och varför rättsutvecklingen sett ut som den gör, varför detta arbete kan bidra med ökad förståelse ur ett rättshistoriskt perspektiv.

1.6 Disposition

Uppsatsen avser redogöra för den svenska abortlagstiftningens utveckling mellan åren 1938 till och med 1975. Arbetet inleds i kapitel 1 med en historisk bakgrund kring aborträtten och synen på kvinnan som gör abort, från Landskapslagarna till 1938. Detta är av vikt för att förstå rättsläget och samhällssynen vid tidpunkten utredningen tar vid.

I kapitel 2 redogörs begreppet abolition och hur abolitionsbeslutet 1965 kom till som en konsekvens av att kvinnor åkte till Polen för att utföra abort. Resorna blev kända genom medierapportering och en man vid namn Hans Nestius blev åtalad av riksåklagaren för att ha hjälpt kvinnorna avsluta graviditeter utanför Sveriges gränser.

Kapitel 3 redovisar utvecklingen i lagstiftning och samhällssyn från 1938 till abolitionsbeslutet 1965. Detta följs av en redogörelse av abolitionsbeslutets effekter i efterföljande lagstiftning i kapitel 4 som avslutas med lagstiftningens skifte i skyddsobjekt.

Avslutningsvis presenteras i kapitel 5 analyser och slutsatser utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar.

2 Abolitionsbeslutet

2.1 Innebörd abolition

Begreppet abolition definieras som ett beslut taget av regeringen om att fortsatt utredning eller lagföring av brottslig gärning utförd av en person, eller ett kollektiv av personer, inte ska ske.¹⁶ Beslutet innebär i praktiken att eftergift av straff sker redan innan dom föreligger, till skillnad från benådning vilket mildrar alternativt efterskänker straff efter dom fallit.¹⁷ Detta beslut får endast tas om synnerliga skäl finns och är i sin beslutskaraktär utomordentligt sällsynt. Endast vid ett fåtal tillfällen i svensk historia har abolitionsbeslut tagits.¹⁸

2.2 Hans Nestius och Polenresorna

Hösten 1964 tog Sveriges liberala studentförening, SLS, ställning för fri abort och konferensen sex och samhälle anordnades av Stockholmsförening. Under konferensen framkom hur kvinnor som blivit nekade abort i Sverige tagit sig till Polen och genomgått abort där istället. I Polen beviljades aborter till och med den 12:e graviditetsveckan och dessa regler gällde även för utländska kvinnor. Två kvinnor som genomfört resan intervjuades på en mörklagd scen där deras historier kunde berättas anonymt.¹⁹ Konferensen uppmärksammades i media och tidningar vilket ytterligare spred kunskapen om Polenresorna som ett abortalternativ. Nota Bene, den liberala studentföreningens tidning, rapporterade om den polska abortlagen, hur man kunde ta sig dit och information kring visumförfarandet. Effekterna av detta innebar att kvinnor kontaktade Hans Nestius, en av de personer som varit arrangör och ansvarig för konferensen samt aktiv i SLS, för att få mer information och hjälp i anordnandet av resan. Detta ledde i sin tur till att

¹⁶ Lagkommentar Nordstedt juridik: 12 kap. 9 § 2 st. RF.

¹⁷ Bet. KU 1965:27 s. 19.

¹⁸ SOU 2005:90 s. 46.

¹⁹ SOU 2005:90 s. 45.

Nestius och en av de kvinnor som intervjuats på scen började förmedla kontakter med polsk vård i syfte att hjälpa kvinnorna.²⁰ Genom deras hjälp uppskattas cirka 1000 personer fått hjälp medan antalet som tog sig dit utan deras kontakt kvarstått okänt.²¹

Några månader senare, i februari 1965, beslutade Riksåklagaren att inleda en förundersökning mot Nestius och de förmodade kvinnorna som rest till Polen. Beslutet grundades på bedömningen att de svenska kvinnor som utomlands genomgått en abort gjort sig skyldiga till ett straffbart förfarande. Riksåklagaren ansåg att handlingen utgjorde ett brott mot svenska intressen och att åtal skulle genomföras på samma sätt som om gärningen företagits i Sverige. Vid tiden straffades i regel endast abortörerna i Sverige för illegal abort men eftersom de var polska och utförandet var lagligt i Polen kunde de ej bestraffas enligt svensk lag. På grund av detta ansåg riksåklagaren att det förelåg särskilda skäl till åtal för gärningsmannaskap av kvinnorna. Riksåklagaren anförde även att den som främjar fosterfördrivning bör straffas för anstiftan av eller medhjälp till brott, vilket var riktat mot Hans Nestius.²²

Den 17 februari 1965 inleddes polisförhör med Nestius och samma dag genomfördes en husrannsakan hemma hos honom, i syfte att säkra bevis och namn till kvinnor som fått hjälp att genomföra resan. Ingripandet skedde under stor skyndsamhet och medförde stor uppmärksamhet i media. Kvällspressen rapporterade under flera veckor i rad och gav plats till kvinnor att berätta om sina upplevelser om abortprocessen i Sverige och dess förnedrande karaktär. Kvinnor i alla åldrar och med olika socioekonomiska bakgrunder beskrev processen som förnedrande, förödmjukande och godtycklig.²³ Som konsekvens av den mediala uppmärksamheten svängde den allmänna opinionen på bara några veckor till den fria abortens förmån. Detta ledde i sin tur till att den socialdemokratiska regeringen ställdes till svars för lagens utformning och effekt under högt tryck. Regeringen

²⁰ Lennerhed (2017) s. 128f.

²¹ SOU 2005:90 s. 45.

²² SOU 2005:90 s. 46.

²³ Ibid.

hanterade situationen genom att den 26 februari 1965 besluta abolition som omfattade både Nestius och de presumerade kvinnornas handlingar vilket friade dem från åtal och resulterade i att rättsprocessen mot dem avbröts.²⁴

Abolitionsbeslutet och opinionsändringen i samhället ledde till att regeringen tillsatte en utredning i syfte att se över abortlagstiftningen. Utredningen kom att leda till ikraftträdandet av abortlagen som vi ser idag, SFS 1974:595.²⁵

²⁴ Bet. KU 1965:27 s. 19.

²⁵ Lennerhed (2008) s. 177.

3 Lagstiftning och samhällssyn

3.1 Lagstiftning från 1938 till abolitionsbeslutet

3.1.1 De tre första indikationerna

1938 års lag tillkom i syfte att minska antalet illegala aborter vilka ökade under denna tid trots överhängande risk för liv och hälsa.²⁶ Den 1 januari 1939 trädde den nya lagen i kraft. Lagen avkriminaliserade fosterfördrivning under förutsättning att lagens angivna förutsättningar var uppfyllda. Trots införande av legal abort var utgångspunkten i svensk rätt fortfarande att abort utgjorde en kriminell och straffbelagd handling enligt 14 kapitlet strafflagen.

Att beviljas abort enligt 1938 års abortlag utgjorde ett undantag från straffbestämmelserna. Lagen tillämpades restriktivt och andelen kvinnor som beviljades abort var ytterst få. Abortlagen fastslog att legal abort skulle kunna beviljas utifrån tre undantag: medicinsk indikation, humanitär indikation alternativt eugenisk indikation.

Medicinsk indikation tillämpades ifall barnets ankomst skulle leda till allvarlig fara för kvinnans liv eller hälsa på grund av sjukdom, kroppsfel eller svaghet hos kvinnan.

Humanitär indikation applicerades i situationer där kvinnan blivit gravid under straffbelagda förhållanden och där hennes handlingsfrihet grovt åsidosatts. Detta kunde vara fallet vid till exempel våldtäkt, incest eller utnyttjande av barn under 15 år. Vid graviditet som följd av offer för brottslig handling krävdes i vissa fall att brottet stod inför åtal eller åtalats. Angående minderåriga kunde abort endast ske om samtycke från vårdnadshavarna inhämtats eller om särskilda skäl ansågs föreligga.

²⁶ Prop. 1974:70 s. 54.

Den sista indikationen, den eugeniska, beviljade avbrytande av havandeskap ifall det förelåg en risk för att moderns eller faderns arvsanlag kunde medföra sinnessjukdom, sinnesslöhet eller svår kroppslig sjukdom hos barnet. Vid tillämpning av den eugeniska indikationen följde även sterilisering av kvinnan i ett rashygieniskt syfte för att förhindra undermåliga individer, vilket ansågs påkallat utifrån samhällets intressen.²⁷

Utgångspunkten var att abort endast kunde genomföras på kvinnans önskan. Undantag ansågs utgöras då samtycke inte kunde inhämtas från kvinnan på grund av rubbad själsverksamhet. Ifall ett samtycke saknades krävdes ett godkännande av medicinalstyrelsen. Avbrytande av havandeskap föregick, i fall där samtycke inhämtats, av en bedömning där två läkare avgjorde ifall kvinnan ansågs falla inom lagens undantagssituationer. Ena läkaren skulle genomföra aborten och den andra behövde intyga skriftligt att lagens förutsättningar var för handen. Fler än kvinnan hade i vissa fall rätt att yttra sig före prövningen skett. Häribland fanns den framtida fadern, kvinnans vårdnadshavare ifall hon var yngre än 21 år, förmyndare ifall hon var omyndigförklarad och hennes man ifall hon var gift.²⁸

3.1.2 Den fjärde indikationen

År 1946 infördes ytterligare ett skäl som skulle bevilja laglig abort; socialmedicinsk indikation. Indikationen medförde att abort kunde beviljas med grund i att kvinnans kroppsliga och själsliga krafter riskerade att nedsättas av en förlossning.²⁹ Denna lagförändring innebar att större hänsyn togs till kvinnans levnadsförhållanden och omständigheter i övrigt, vilket nyanserade beslutsfattandet. Sociala aspekter istället för rent medicinska kunde vara skäl nog för att abort skulle beviljas. En förändring från tidigare var att bedömningen inte enbart grundades på kvinnans hälsa vid graviditeten, utan även en framtida prognos kring arbetsbörda och omsorg som skulle

²⁷ SOU 1935:15 s. 120.

²⁸ SFS 1938:318.

²⁹ SFS 1946:210.

krävas av kvinnan ifall havandeskapet fullföljdes var en del av beslutsprocessen.³⁰ Genom 1946 års lagändring tillkom även möjligheten att skonas från straff vid illegal abort om det fanns förmildrande omständigheter.³¹

3.1.3 Den femte och sista indikationen

Fosterskadeindikationen infördes 1963 som femte grund för laglig abort. Indikationen innebar att havandeskapet kunde avbrytas, om fostret till följd av skada framkallad under graviditeten riskerade att lida svårartad sjukdom eller svårt lyte.³² Bakgrunden till utvidgningen av lagen var läkemedlet neurosedyn som kunde orsaka allvarliga missbildningar hos fostret om intaget under graviditet.³³ Syftet med indikationen var enligt propositionen att inbegripa foster som kommit att skadats under graviditeten, exempelvis till följd av att kvinnan haft någon sjukdom, tagit läkemedel som haft skadlig effekt på fostret alternativt utsatts för röntgenstrålar.³⁴ Enligt rådande praxis var indikationen redan sedvanligt tillämpad men genom införande i lag stadgades legitimiteten däri.³⁵

3.2 Samhällets syn på abort

3.2.1 Från 1938 till abolutionsbeslutet

3.2.2 1930-tal och 1940-tal

Abortlagen 1938 införde för första gången en möjlighet till legal abort för kvinnor. Lagen utgjorde emellertid en så kallad undantagslag vilket innebar att den stora majoriteten havande kvinnor som önskade avbryta sin graviditet stod under straffhot. Samhällets syn på ingreppet reflekterades och

³⁰ Prop. 1946:156 s. 46.

³¹ SFS 1946:210.

³² SFS 1963:213.

³³ Prop. 1963:100 s. 14, SOU 1971:58 s. 121.

³⁴ Prop. 1963:100 s. 5 & 15.

³⁵ SOU 1971:58 s. 121.

dokumenterades genom tidens politik, läkarorganisationer, utredningar och debatter i diverse medier. Abort som inte föll inom lagens snäva undantagssituationer sågs inte bara som kriminell utan också förkastlig, omoralisk och oförsvarlig då ett potentiellt liv släcktes. Att genomgå abort till följd av till exempel ekonomiska eller sociala skäl ansågs inte vara en utväg då fostrets liv värderades högre än kvinnans i den intressekollision som uppstod.³⁶ 1934 års abortkommitté konstaterade att det låg i samhällets intresse att upprätthålla och skydda en ovillkorlig respekt för livet. Detta legitimerade bestraffning av angrepp mot foster i syfte att principen om skydd för liv som princip inte skulle inskränkas.³⁷

Under 1930- och 1940-talet ansågs det vara kvinnans naturliga uppgift och önskan att bli moder. Det fanns en befäst föreställning kring att kvinnlighet och moderskap var nära sammanbundna med varandra.³⁸ Från 1920-talet togs abort som ämne upp bland politiker, sexreformatörer, läkare och i tidningar i form av skrämselpropaganda. Förutom att befästa den restriktiva, negativa abortsynen som rådde i samhället så spred den samtidigt information och medvetenhet om en utväg ur en oönskad graviditet. Kvinnorna som trotsade kvinnonormen och inte önskade genomföra en graviditet, trots att de inte inkluderades i abortlagens paragrafer, vände sig till kvacksalvare som utförde illegala aborter under många gånger farliga omständigheter. Eftersom detta inte sågs med blida ögon av gemene man sköttes allt i det dolda, varför statistik och dokumentation saknas.³⁹

Under 1940-talet infördes abortkuratorer som skulle bidra med information kring de stödåtgärder och den hjälp samhället kunde erbjuda kvinnorna. Deras främsta syfte gick ut på att avstyra aborter genom att prata med och övertala kvinnorna.⁴⁰ Abort, legal som illegal, sågs som ett samhällsproblem och kamp fördes mot vad som benämndes som abortmentaliteten.⁴¹ Fokus låg på att

³⁶ Swärd (1984) s. 29.

³⁷ SOU 1935:15 s. 87.

³⁸ Lennerhed (2017) s. 90ff.

³⁹ Lennerhed (2008) s. 101.

⁴⁰ Lennerhed (2017) s. 71.

⁴¹ Lennerhed (2017) s. 70.

arbete förebyggande, genom att erbjuda kvinnorna stöd och hjälp, och motverka de illegala aborterna utan att legalisera dem.⁴² Den socialmedicinska indikationen infördes trots ett stort motstånd vilket ledde till en allmän diskussion. Speciellt läkardebatten blev central, då det fanns en splittring mellan gynekologer som utförde ingreppet och psykiatriker som fattade beslutet.⁴³ Generellt kan konstateras att majoriteten av de röster som hördes var manliga.⁴⁴ I betänkandet ”Rätten till abort” noterades även att det förts en livlig diskussion kring abort från 1930- till 1950-talet och att den bottnat i befolkningspolitiska, medicinska och religiösa ståndpunkter samt stundom även perspektivet för kvinnan och vikten av hennes önskemål.⁴⁵

3.2.3 1950-talet

1950 utgjorde ett synnerligen abortrestriktivt decennium.⁴⁶ 1951 beviljades cirka 6 300 legala aborter, en siffra som succesivt skulle minska med varje följande år och ligga på 2 793 beviljade aborter år 1960.⁴⁷ Under 1950-talet stärktes hemmafrurollen som kvinnoideal. Kvinnan skulle sköta kvinnoplikter under åren barnen var små för att sedan inta en arbetsroll när barnen blev äldre. Det fanns kvinnokurser som kombinerade konkreta råd kring hur kropp och utseende skulle underhållas tillsammans med beskrivningar om kvinnans roll i samhället, hemmet samt arbetlivet.⁴⁸ Det uppstod en diskrepans i samhället mellan den traditionella och moderna kvinnan. Kvinnans ställning var diffus i den nyare välfärdsstaten vilket ledde till missnöje, trötthet och olust. Det förelåg förväntningar på att kvinnor skulle vara hemmafruar samtidigt som de bedrev deltidsarbete, vara trevliga att titta på samt att kvinnor skulle ansvara för familjens och hemmets trivsel.⁴⁹

⁴² Ibid.

⁴³ Lennerhed (2017) s. 64.

⁴⁴ Lennerhed (2017) s. 89.

⁴⁵ SOU 1971:58 s. 96 ff.

⁴⁶ Lennerhed (2017) s. 47.

⁴⁷ Swärd (1984) s. 33.

⁴⁸ Lennerhed (2017) s. 91.

⁴⁹ Lennerhed (2017) s. 92.

Abortförespråkarna bröt mot kvinnoidealet genom att ifrågasätta kvinnans önskan och dröm om moderskap. För att motverka aborter låg fokus under decenniet på att stärka upp folkhemmet. Genom sociala reformer och med familjen i fokus, tillsammans med bland annat ökad sexualupplysning skulle färre kvinnor se abort som enda nödutväg. 1950-talet präglades av samhällets ansvar för att få en stark välfärdsstat, där varje individ skulle inkorporeras. Varje abortingrepp sågs på detta sett som ett ovärdigt samhällsmisslyckande.⁵⁰

3.2.4 Första halvan av 1960-talet

I början av 1960-talet kunde ett skifte i samhällssyn urskiljas. I takt med att beviljade aborter återigen ökade syntes en ny attityd där diskussionen började inkorporera den gravida kvinnans rätt, och begreppet fri abort tog försiktigt form.⁵¹ Under 1961 drevs abortdiskussioner av unga politiskt engagerade. Både Folkpartiets ungdomsförbund och Sveriges socialdemokratiska studentförbund lyfte aborträtten och önskan om en mer liberal lagstiftning. Ungdomsförbundens radikala ståndpunkter medförde debatt och reaktioner i tidningar, radio och tv.⁵²

Neurosedynskandalen uppdagades i början av 1960-talet och amerikanskan Sherri Finkbine reste till Sverige under en massiv mediauppmärksamhet i syfte att genomföra abort eftersom hon intagit det ökända preparatet. Händelsen påverkade allmänhetens syn på abort genom att det för första gången i media skrevs om en abortsökande kvinna på ett sympatiskt sätt där förståelse var centralt.⁵³ Finkbine hade redan fyra barn, var gift, utbildad med jobb och ville göra abort för att bespara det kommande barnet lidande. Det presenterade en ny bild av vem som vill söka abort.⁵⁴ Samtidigt fick vid tiden inte svenska kvinnor genomföra abort av samma skäl, fosterskador orsakade

⁵⁰ Lennerhed (2017) s. 99.

⁵¹ Lennerhed (2017) s. 125ff.

⁵² Ibid.

⁵³ Lennerhed (2017) s. 106.

⁵⁴ Lennerhed (2017) s. 104ff.

under graviditeten. Detta uppmärksammades och strax efter Finkbine-händelsen infördes den femte indikationen i lagstiftningen 1963.⁵⁵

Kvinnor som nekats eller genomfört abort började höras för första gången, vilket breddade definitionen av vilka som gjorde abort och deras motiv.⁵⁶ Kvinnoorganisationer började ställa krav på samhället, att kvinnan hade rätt till arbete, möjlighet till självförsörjning och bestämmanderätt över sin kropp.⁵⁷

I början på 1960-talet behövdes fler kvinnor på arbetsmarknaden och den sociala pressen för kvinnorna att börja arbeta krockade med den tidigare rollen som hemmafru och mamma. De tidigare traditionella könsrollerna var i förändring och det uppstod ökade krav på jämlikhet i samhället.⁵⁸ Möjligheten till karriär och förvärvsarbete tillsammans med introduktionen av preventivmedel, såsom p-piller (1964) och spiral (1965), påverkade samhällssynen i den mening att kontroll över fortplantning var eftersträvansvärd. Utvecklingen på marknaden för preventivmedel medförde att toleransen för att hindra fortplantning ökade, oavsett om det gällde strax efter befruktning eller innan.⁵⁹ 1960-talet var även en tid där sexualmoralen blev mer liberal, bejakande och generellt mer tillåtande.⁶⁰

Tiden strax innan abolitionsbeslutet präglades av förändring av samhällssyn, en varsam strävan från tradition mot modernitet och frihet. Lagstiftningen stadgade att kvinnorna inte själva fick bestämma över sin kropp utan satte staten och läkarna som förmyndare över kvinnan i syfte att värna om det framtida livet. Samhället i början på 1960-talet började skifta synsätt och kräva rättigheter för kvinnan, i form av att hon själv skulle kunna avgöra hur hennes liv skulle fortlöpa.⁶¹

⁵⁵ Lennerhed (2017) s. 114.

⁵⁶ Lennerhed (2017) s. 149.

⁵⁷ Lennerhed (2017) s. 129.

⁵⁸ Davidson och Forsling (1982) s. 35.

⁵⁹ Lennerhed (2017) s. 103.

⁶⁰ Lennerhed (2017) s. 135f.

⁶¹ Davidson och Forsling (1982) s. 33.

4 Effekterna av abolutionsbeslutet

4.1 Efterföljande lagstiftning

Strax efter abolutionsbeslutet tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utreda rådande abortlagstiftning.⁶² Utredningen syftade till att undersöka om en reform var nödvändig för att bemöta liberaliseringen i samhället och därigenom acceptera kvinnans egen inställning skulle tillmätas betydelse.⁶³

Abortutredningen pågick under flera år och blev inte färdig förrän 1971. Kommitténs ståndpunkt och utredningens förslag innebar att en gynekolog skulle agera beslutsfattare angående om indikation för abort förelåg. Ifall indikation saknades skulle ärendet vidare prövas av en lokal nämnd, vars beslut i sin tur skulle kunna överklagas av den abortsökande kvinnan till Medicinalstyrelsen. Kommittén konstaterade även att kvinnans egen vilja skulle vara utslagsgivande.⁶⁴ Utgångspunkt föreslogs vara en liberal lagstiftning de första 12 graviditetsveckorna för att sedan bli successivt strängare efterföljande veckor i takt med att fostret blev mer och mer livsdugligt, i syfte att åstadkomma ett rättsskydd för fostret.⁶⁵

Abortutredningen kom fram till att det skett en förändring i samhället där jämlikhet mellan könen eftersträvas. Det konstaterades att det förts en intensiv debatt kring kvinnans skyldighet att underkasta sig graviditeten alternativt kvinnans egen möjlighet att bestämma över fortplantningen.⁶⁶ Kommittén konstaterade att den tidigare inställningen, kvinnans plikt att underordna sig fortplantning efter befruktning med hänsyn till livets helgd, var ifrågasatt i samhället. Tillgången till preventivmedel lyftes som en anledning till de förändrade värderingarna inom sex och samlevnad. Det

⁶² SOU 2005:90 s. 48.

⁶³ Swärd (1984) s. 38.

⁶⁴ Swärd (1984) s. 9.

⁶⁵ Swärd (1984) s. 45.

⁶⁶ SOU 1971:58 s. 100.

ansågs inte längre eftersträvansvärt med avhållsamhet. Tvärtom konstaterades det inneha ett positivt egenvärde för relationer. Moralen ansågs ha skiftat där kvinnan inte bar bördan och ansvaret för att ha inlåtit sig i samlag utan istället se till att skydd för graviditet användes. Kommittén menade det däremot orimligt att moralisera värderingar kring sexualitet och aborter.⁶⁷

Utredningen framhöll vidare att samhällsdebatterna kring abort fört fram ett medlidande för kvinnorna som inte önskade genomföra en graviditet, tillsammans med en ökad tilltro till deras egen förmåga att utröna ifall abort var den bästa lösningen. Kommittén ansåg det ligga i både samhällets och den enskildas intresse med ett planerat föräldraskap, framför att oönskade barn skulle födas.⁶⁸ Ett perspektiv som lyftes fram i utredningen var att både män och kvinnor önskar barn, när tillfälle och omständigheter känns rätt. Utgångspunkten från detta skulle därav vara att barn föddes när föräldrarna kunde ge barnet omvårdnad och en trygg uppväxt. Sammanfattningsvis menade kommittén att abortregleringen skulle bygga på en tilltro till kvinnan och hennes förmåga att själv bedöma hennes möjligheter att ta hand om och uppfostra ett barn.⁶⁹

När utredningen blev klar och remissinstansernas yttranden sammanställdes önskade majoriteten ytterligare liberalisering. Perspektivet att lagen skulle ha utgångspunkt i förtroende till kvinnan och hennes rätt till abort ansågs krocka och motverkas av förslaget med abortindikationer. Att införa nämnder som skulle ta beslut menades vara onödigt och dessa föreslogs slopas. Avkriminalisering och istället en rätt till fri abort på kvinnans önskan framfördes av både riksåklagaren och flera domstolar. Även Läkarförbundet, kvinnoorganisationer, ungdomsförbund och Socialstyrelsen lyfte att kvinnans bestämmanderätt skulle utgöra utgångspunkten och att en ny lag krävdes för detta.⁷⁰

⁶⁷ SOU 1971:58 s. 104.

⁶⁸ SOU 1971:58 s. 103.

⁶⁹ SOU 2005:90 s. 47f.

⁷⁰ Swärd (1984) s. 94ff.

Instanser som var emot en ny, mer liberal, lag var biskopsämbetet tillsammans med alla trossamfund som var kritiska mot den nya praxis som vuxit fram under åren utredningen genomfördes. Dessa motståndare menade att det fortsatt skulle vara en undantagslag, där abort motarbetades och endast medgavs restriktivt som en nödlösning. Detta lyftes med grund i att lagen skulle skydda fostrets egenvärde.⁷¹

Den nya abortlagen röstades igenom i riksdagen med 214 jakande röster mot 103 nekande.⁷² Lagen som trädde i kraft 1 januari 1975 innebar en radikal förändring från tidigare abortlag. Den nya lagen SFS 1974:595 avkriminaliserade abort och stadgade abort där tilltro till kvinnan och hennes beslut utgjorde utgångspunkt. Kvinnan skulle på egen begäran kunna få en abort innan den 18:e graviditetsveckan och därefter kunna beviljas ingreppet med tillstånd av Socialstyrelsen.⁷³

Under tiden kommittén arbetade fram abortutredningen till det att den nya lagen trädde i kraft skedde en betydande förändring i praxis gällande beviljade aborter. Det hade gått från cirka 3 500 beviljade aborter år 1963, till cirka 17 000 år 1970 och slutligen runt 30 000 år 1974. Detta ledde till att de illegala aborterna och de tidigare Polenresorna upphörde. Den ändrade och mer toleranta samhällssynen tillsammans med en ändrad syn i läkarvärlden där besluten fattades möjliggjorde detta. Under 1970-talet ställdes inte en enda person inför rätta för fosterfördrivning.⁷⁴

⁷¹ Swärd (1984) s. 98.

⁷² Swärd (1984) s. 48.

⁷³ SOU 2005:90 s. 50.

⁷⁴ SOU 2005:90 s. 48.

4.2 Skifte i skyddsobjekt

Syftet med kriminalisering är att allmänhetens beteende ska styras i önskad riktning genom straffhot. Straffhotet legitimeras till följd av det intresse eller värde som därigenom beskyddas från kränkning via mänskligt handlande.⁷⁵

Före abolutionsbeslutet, i 1938 års abortlagstiftning, förutsattes kvinnor underordna sig fortplantningen efter befruktning skett. Värde som skyddades genom kriminaliseringen var fostrets liv och egenvärde, detta utgjorde lagstiftningens skyddsobjekt.⁷⁶ Lagen påverkade samhällets beteende och dess syn på abort i den mening att handlingen ansågs förkastligt och inte önskvärd då abort kränkte livets helgd.⁷⁷

Efter abolutionsbeslutet och i den nya abortlagen (SFS 1974:595) har abort avkriminaliserats helt och skyddsobjektet som lagen beskyddar är kvinnans bestämmanderätt, vilket är utgångspunkten för lagens tillkomst.⁷⁸

⁷⁵ Lagkommentar till 1 kap. 1 § BrB, Nordstedts Juridik.

⁷⁶ SFS 1938:318.

⁷⁷ Prop. 1974:70 s. 29.

⁷⁸ Prop. 1974:70 s. 32.

5 Analys och slutsatser

Detta arbete har redogjort den svenska aborträttens utveckling från 1938 till 1975 ur ett rättshistoriskt perspektiv. Fokus i arbetet har legat på att utreda skillnaderna före och efter abolitionsbeslutet 1965. Lagstiftningen har skiftat från att ha fostret som skyddsobjekt till kvinnas bestämmanderätt till följd av förändring i samhällssyn och attityd gentemot abort.

Rättsutvecklingen inom abort tog sin början genom stadgandet av den första abortlagstiftningen 1938. Lagstiftningen utgjorde en restriktiv undantagslag, vars syfte grundade sig i att motverka abort, för att skydda de oföddas liv. Den första abortlagen möjliggjorde abort ifall medicinsk indikation, humanitär indikation eller eugenisk indikation var för handen. Rekvisiten som skulle uppfyllas för att bevilja abort var snävt utformade och abort var inget som en kvinna kunde välja att få, oavsett om hon själv ansåg någon av indikationerna vara tillämpliga. Lagen var utformad så att staten och läkarna tog ställning som förmyndare över kvinnans livmoder, ett rättsläge som kvarstod till den nya abortlagen trädde i kraft 1975.

Vidare rättsutveckling skedde 1946 då en fjärde indikation tillfördes abortlagen, den socialmedicinska indikationen. Denna förändring medförde att lagens tillämplighet utvidgades och möjliggjorde en nyansering i beslutningsprocessen, där kvinnans liv och samliv utvärderades, utan att för den delen ge utrymme för kvinnas egen åsikt kring ingreppet.

1963 infördes fosterskadeindikationen som konsekvens av neurosedynskandalen. Lagändringen syftade till att bevilja abort med ändamålet att barn skadade under graviditeten inte skulle födas in i ett liv av lidande.

Vid införandet av 1938 års abortlag innebar den befästa samhällssynen att abort som handling var förkastligt och omoraliskt. I den intressekollision som

uppstod mellan fostrets och kvinnans liv ansågs fostrets liv högre värderat än kvinnans. Detta vidmakthölls under hela 1940-talet och blev ännu mer strikt under 1950-talet. Den negativa bilden av abort upprätthölls och propagerades av medier som lyfte kvinnoidealet utifrån moderlighet. Kvinnans högsta dröm och mål framställdes vara att få barn och ta hand om hus och hem. Kvinnor hördes sällan och kämpade i det tysta mot de motsägelsefulla idealen som växte fram av kvinnan som hemmafru och samtidigt yrkesutövande. De kvinnor som önskade genomföra abort fick det utfört av kvacksalvare illegalt och pratade inte om det öppet då hela processen ansågs skamlig.

Genom uppbyggnaden av folkhemmets Sverige ansågs det av allmänheten som högt prioriterat att motverka aborter genom att erbjuda stöd och hjälp genom sociala reformer och sexualupplysning. Samhällsansträngningen syftade till att ta hand om de kvinnor som blivit oönskat gravida, utan att tillåta dem genomföra abort legalt.

Ett skifte i samhällssyn började märkas i början av 1960-talet då kvinnan och hennes rätt till sin kropp och egen bestämmanderätt lyftes vilket genererade begreppet fri abort. Till följd av att kvinnor och deras röster höjdes nyanserades bilden av kvinnan som gör abort, vilket väckte medlidande, sympati och förståelse. Preventivmedel var etablerat och medförde att kontroll över fortplantning ansågs som något eftersträvänsvärt. Polenresorna utgjorde en vändpunkt där efterföljande medierapportering och politiskt engagemang tog ställning till fördel för kvinnorna. Samhällssynens förändring var ett faktum vilket kom att leda till att regeringen under press tillsatte en utredning vars ändamål var att skapa en ny abortlagstiftning.

En viktig aspekt att lyfta när det gäller utredningen av samhällssyn är problematiken kring att det blir ett subjektivt urval av vad som definierar tidens särprägel. En annan utredning skulle kunna lyfta andra komponenter och dra alternativa kopplingar och därav få andra slutsatser kring just allmänhetens syn på abort. Det har varit en utmaning under arbetets gång att extrahera och grundligt försöka definiera allmänhetens inställning till abort

eftersom många komponenter korrelerar med politiska uttalanden och ståndpunkter samt religiösa ställningstaganden. Då utredningen till orsak av platsbrist blivit avgränsad har detta kunnat få till konsekvens att slutsatsen kring just samhällssynen blivit påverkad. Å andra sidan kan det lyftas att ämnet generellt kan utgöra grund för en hel avhandling, något som skulle kunna genomföras i framtida forskning. I denna utredning har det krävts en förenklad och grundläggande definition, där övergripande händelser och samhällsattityder analyserats i korrelation till abort, vilket genererat ovan slutsatser.

Effekterna i efterföljande lagstiftning till följd av abolutionsbeslutet var betydande. Abortkommitténs utredning tillsattes i syfte att ändra lagstiftningen, då samhällsattityden kring abort inte stämde överens med rådande lagstiftning från 1938. Utredningen kom fram till att kvinnans vilja och inställning skulle tillmätas större betydelse och en reform av liberaliserande typ skulle bli aktuellt. Under tiden abortutredningen tog form förändrades praxis gällande beviljande av aborter, vilket ytterligare skapade en diskrepans mellan gällande rätt och tillämpande av lagen. Resultatet av utredningen och samhällssynen blev den nya abortlagen SFS 1974:595, som kvarstår än idag. Lagen avkriminaliserade abort helt och syftade till att skydda kvinnans val och bestämmanderätt, till skillnad från tidigare lag som hade fostret som skyddsobjekt. Laginförandet innebar en radikal förändring från företrädande lagstiftning. Den tidigare inställningen, att kriminalisering och straffhot var enda utvägen gällande abort, övergavs för första gången någonsin i svensk lagstiftning. Från 1200-talets lagstiftning till och med den nya lagen från 1974 hade statsmakterna utgått från att aborter skulle motverkas genom att förbjuda dem under straffhot.

Genom skiftet i skyddsobjekt fick kvinnorna rätt att bestämma över sin egen kropp och sin framtid. Kvinnan befann sig inte längre under statens och läkarnas förmyndarskap. Deras egen kapacitet att ta välgrundade beslut utgjorde legitim anledning att bevilja abort. Denna lagstiftade tillit och tro på kvinnan reflekterar samhällets progressiva syn på att uppnå jämlikhet mellan

könen. Förändringen från tidigare lagstiftning innebar också att skyddet för fostrets liv minskade till fördel för kvinnans bestämmanderätt. Arbetet pekar på vikten av preventivmedlets intåg på marknaden och dess betydelse för att förhindra befruktning. Genom normaliseringsprocessen att fortplantning kunde kontrolleras blev abort en förlängning i debatten, där kontroll och frihet låg i fokus för båda parter. Det kan ifrågasättas om toleransen för abort skulle varit lägre om preventivmedel inte var accepterat.

Kvinnans rätt till fri abort är idag för många en självklarhet. Bestämmanderätt till sin egen kropp förefaller vara något vi kanske tar för givet med tanke på aborträttens långa historia av kriminalisering. Det är svårt att sja om framtiden för aborträtten då, som utredningen konstaterat, lagstiftningen drivs och förändras i takt med samhällssynen. Kanske sker ett skifte i framtiden där fostrets liv återigen värderas högre än kvinnans bestämmanderätt men enligt min mening har jag svårt att tro att det kommer ske. Kvinnans rätt till abort är idag befast i samhället, trots motstånd från en minoritet. Abort kommer antagligen fortsätta vara ett aktuellt ämne som debatteras, däremot bedömer jag kvinnans rätt och vilja att fortsätta utgöra skyddsobjekt och utgångspunkt även i framtiden.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Svensk författning: abortlagstiftning

SFS 1938:318 Lag om avbrytande av havandeskap.

SFS 1946:210 Lag angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap.

SFS 1963:213 Lag angående ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap.

SFS 1974:595 Abortlag.

Utredningsbetänkanden:

SOU 1935:15 Betänkande med förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap.

SOU 1971:58 Rätten till abort.

SOU 2005:90 Abort i Sverige.

Propositioner:

Prop. 1946:156 Kungl. Maj:ts proposition nr 156.

Prop. 1963:100 Kungl. Maj:ts nr 100 år 1963.

Prop. 1974:70 Kungl. Maj:ts proposition nr 70 år 1974.

Utskottsbetänkande:

Bet. KU 1965:27 Beslut om abolition.

Litteratur:

Davidson, Barbro och Forsling, Christina (1982), *Abort förr och nu: en bok om aborträtten*. Stockholm: Röda rummet.

Isberg, Magnus och Eliason Marianne (2012), *Grundlagarna*, Stockholm: Nordstedts Juridik, version 3A, uppdaterad den 1 januari 2019 (JUNO).

Kumlien, Mats (2017), 'Synen på synden vid abort: från de gamla grekerna till dagens troende européer', i: *För barns bästa: vänbok till Anna Singer*, Singer, Anna. Stockholm: Iustus.

Lennerhed, Lena (2008), *Historier om ett brott: illegala aborter i Sverige på 1900-talet*. Stockholm: Atlas.

Lennerhed, Lena (2017), *Kvinnotrubbel: abort i Sverige 1938–1974*. Halmstad: Gidlunds förlag.

Musson, Anthony och Stebbings Chantal (2012), *Making legal history: approaches and methodologies*. Cambridge university press.

Soranos Ephesius (2003), *Kvinnolära: om graviditet, förlossningskonst, spädbarnsvård och kvinnosjukdomar*. Jonsered: Paul Åströms förlag, svensk översättning 2001.

Swärd, Stefan (1984), *Varför Sverige fick fri abort: ett studium av en policyprocess*. Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen Stockholms universitet.

Wennberg, Suzanne (2020), *Brottsbalken: en kommentar*, 17 uppl., Stockholm: Nordstedts Juridik.

Elektroniska källor:

Nationalencyklopedin, 'Horklut'.

<<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/horklut> >

Hämtad: 2021-05-18.)